ГОДИНА XIX. НА ЦЕТИЊУ, У СУБОТУ, 22 ДЕЦЕМБРА 1890. БРОЈ 52.

Излази суботом.
Цијена:
За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ и БОСНОМ и ХЕРЦЕГОВИНОМ на годину [illegible] 3 ф., на четврт године [illegible] и 50 новчића
За све остале земље у ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на годину 20 франака, на по године 10 франака, на четврт године 5 франака

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се у плаћеним писмима непосредно администрацији „Гласа Црногорца“ на Цетињу, а може се и картом упутницом на пошту у Котор. Дописи шаљу се уредништву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се од реда 5 новчића. За веће а на дуж вријеме мање.

ЦЕТИЊЕ, 21 децембра.

Хвала Богу, имали гдјегод, — не велим у Јевропи, но бар у области језика „хрватског или српског“, — има ли какав лист или листић, који неће свој божитњи чланак накитити анђелском благовијести бадње ноћи: „Слава на висини Богу, а на земљи мир, међу људима добра воља“? —

Мир? На земљи мир? Лијепо. Ми вјерујемо, ми сви који смо крштени, да је то најљепше знамење рођења Исуса Христа. Па, што је још јаче свједочанство велике силе те ријечи, у њу вјерују, или бар се чине да вјерују, и некрштени писци јевропских новина — а тих је, кажу, више по нас крштених —, по прилици не само за то што и њих читају вишином крштени читаоци, но и за то што сваки радо вјерује тако божанствену ријеч, јер та је ријеч не само божанствена, но и угодна људима. Тако је то свакоме мило у њу вјеровати, да човјек у ове свечане дане сасвим сметне с ума, да је то као највиши и крајни смјер Христова послања, и да би та ријеч тек тада могла оживјети међу људима, кад би се сви људи угледали на Спаситеља, и бар све што чине, ако не и што мисле и говоре, удесили према том угледу.

Но кад ће то бити и да ли ће икада то бити? Да ли се може обичним умом замислити да ће се то догодити, док је у човјека и најмањега трага успомене на праотачки гријех, док је у човјека и најбезазленије примјесе животињске природе.

Узалуд се већ примичемо двадесетој стотини година, од како је она божанствена ријеч речена, па не само да није виши мир на земљи, но су ратови све жешћи и крвавији. Узалуд су се безбожни филозофи, вишином песимисте, навијек сумњали у подобност човјечије природе да се уздигне до дивоте оног идеала божитњег поздрава, и да се на тој висини одржи. Узалуд је у новије доба Дарвин доказивао, да је у свој природи па и у човјечанству правило, као основа бића му, struggle for life, борба за живот. Узалуд и највиши војвода међу живијем, стари Молтке, коме заиста није више стало до боја, узалуд и он исповиједа своје најдубље увјерење, да ће навијек бити ратова и боја, док је год човјека и жива створа. Све узалуд. Човјеку је навијек мило вјеровати да ће дожи вјети да види ону највишу срећу: „на земљи мир“, вјечити мир, и „међу људима добру вољу.“

Давно се нијесу пред Божић показивале тако повољне прилике по „мир на земљи“ и „добру вољу међу људима“, као пред ови 1890-и.

Господар као најбоље и најприправније војске овога свијета, млади њемачки Цар, више се бави просвјетом и школом по војском. У одбору за преустројство школе он проводи по читаве дане, и ту учи старјешине њемачке школе и своје доскорашње учитеље, да suum cuique значи сваком своје, и не сваком једнако. Из тога није било за чудо, кад нам жица јави, да њемачка влада за војску не иште од народа ни потуре више трошка по лани, што се давно није десило. — Но још више, бугарска влада, која као да бјеше крепула да прождрије више но што може обзинути, не само да не иште више трошка, но хоће од саме војске да уштеди преко четири милијона! Је ли тога икада било, од како је тројног савеза? Не, вистину.

Но тек су се латински бадњаци накитили тијем гранчицама мира, нек ал' долети глас из Париза, како се министар војни не узда у трајност мира, но хоће да доврши „дјело народне обране;“ сад му се баш хита да развија воїну снагу Француске, кад је Њемачка у томе застала. То никако не може бити знак да Француска хоће рат. Ако је која влада јемство за мир, то је републичка у француској. Први рат, ма како се свршио, може лако оборити републику; а ни једна влада неће ићи навлаш онамо, гдје је чека погибао. Но прилика је, да француски министар види, иза оних гранчица мира, испод пепела изгорелих бадњака, неки неугашени жар, који први вјетар може пошћети и уждити њим кућу — Бог зна чију. То је једанак разумјело и руско „Новоје Времја“, те соколи државника у духу присно здружене Француске, да пази и његује своју војску, те да буде свијем „сусједима“ од ње зазор и страх.

Још Фрејсине у ријечи, али јављају из Београда, да радикална влада иште од скупштине зајам од десет милијона на војску. Десет милијона, у садашњем стању српских финансија, било би покрупно за сваку владу. Ал' кад то иште влада радикалне странке, чије је као најосновније начело народна војска и смањивање трошкова на стајању војску, то морају заиста бити необични разлози који таку необичну потребу изазивају, разлози који се ни мало не слажу са значајем бадњака и са анђеоском пјесмом бадње ноћи: „Слава на висини Богу и на земљи мир, а међу људима добра воља“

Надајмо се ипак, да ће та иначе невидљива погибао брзо проћи, те не дајмо да нам црне слике можда позне будућности мрче свијетло лице лијепога празника Рођења Христова.

У то име, драги читаоци, срећан ви Божић и срећна нова година 1891-а.

ИЗ НОВИНА.

Београдске „Српске Новине“ од 11 дец. доносе, у службеном дијелу, ову изјаву:

Београд, 10 децембра 1890 год. Поводом тим, што су г. г. Драг. Франасовић и М. Гарашанин, у својим изјавама штампаним у „Видјелу“ (бр, 69 и 70) додирнули и мишљење Краљевског Намјесника г. Јована Ристића о питању, које је покретано 1887 о васпитању Његовога Височанства Краљевића Александра, ми смо овлашћени да изјавимо да ни једна од оних двију версија о мишљењу, које је тада дао г. Ристић, није тачна, а версија г. М. Гарашанина да мишљење г. Ристића још и изврће (додацима можда и т. д.)

Кад је Краљ Милан, на измаку априла 1887 год. консултовао г. Ристића о томе, да ли се васпитање Краљевића може продужити изван земље, није му Он тада ништа говорио ни о Својој погодби, коју је био подписао 6 априла са Њеним Величанством Краљицом Наталијом, ни о кризи министарској ни о мишљењу које Му је на питање о васпитању била дала Његова влада. Краљ је само начелно положио питање г. Ристићу: да ли би било штетно, ако би се васпитање Краљевића продужило изван земље?

Г. Ристић је без устезања одговорио, да он не види никакве штете отуда, што би Краљевић провео коју годину свога дјетињства изван земље, ако би то прилике собом донијеле, али да би се то задржавање у иностранству могло продужити само до четрнаесте године, а тада би се Краљевић неминовно морао повратити у своју отаџбину, да ту, све до свога пуноћетства, продужи своје васпитање у народноме духу. Васпитање Краљевића могло би бити само у добитку, ако би се, за једну или двије године, продужило у образованоме свијету а далеко од жалосних призора, које пружа раздор Његових узвишених родитеља.

Ово мишљење могло је као многа друга, бити несагласно са мишљењем тадашњега министра-предсједника, али му ипак ништа не смета, да буде са свим јасно и одређено. Г. Гарашанин и сам тврди „да се ово мишљење није допало Краљу Милану“; оно је било те судбине, да се није допало ни Краљици Наталији. Ну, ако су га заваћене стране и оцјењивале свака са свога гледишта оно ипак нигђе није било у сукобу ни са интересима земље, ни са угледом престола.

У опште, цио краљевски брачни спор допуштено је нама оцјењивати само са тога гледишта. Са чега г. Ристић и мисли, да, послије познатог исхода међусобних одношаја Краљевских супружника, може историја једнога дана наћи да су се огријешили о углед престола, па и о саме интересе земље, и он и сви они државници, који су задржавали коначни прекид Краљевске брачне размирице. Они су сви, и ако у најбољој намјери, помогли да се продужава у земљи оно анормално стање, из кога су годинама ницале кризе у Србији, па је и данас држе у трзавици.

ЛИСТАК „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА.“

МИЛАНУ РЕШЕТАРУ.

Много љепше сунце сија
Кад на цвјеће пусти зраке:
Много љепше зора свиће,
Кад не стоји у облаке!

Много љепше „Горски Вијенац“
У Србинству свјетли саде,
Од како му ти, Србине,
Поносити накит даде!

РАДОЈЕ ЦРНОГОРАЦ.

КЛЕОПАТРА

Роман од **Рајдера Хагарда**
превео **Д-ћ.**

Глава XIV.

Клеопатра открива Хармакизову завјеру

Наступи ноћ. Ја сједијах у мојој соби, прича Хармакиз. Чеках час кад ће доћи Хармиона да ме позове код Клеопатре, као што смо уговорили. Бјех сам. Предамном ложаше нож, којијем сам морао пробости Клеопатру. Он бјеше дугачак и остар. Држак му бјеше израђен из чистога, масивнога, злата, у облику сфинкса. Подигох очи и виђех Хармиону, ђе стоји предамном. Она бјеше невесела, и блиједа, и очи јој бјеху потамњеле и упале.

— Царствени Хармакизе! Клеопатра те зове к себе да јој кажеш што предсказују звијезде.

И тако, вријеме је настало.

— Добро, Хармионо! А јели све приправно.

— Јест, господине мој, — све је приправно. Наређено је да се даде вина доста; Паулус чува врата; сви евкуси, осим једнога, удаљени су; стриц Сепа чека, с војском, прикривен под стијенама дворца Ништа није пропуштено и никад јагњић, који се игра пред касапницом, није био у таквоме незнању своје судбе у каквоме се сада налази Царица Клеопатра.

— Добро. — Тад устадох на ноге и сакрих нож на моје прси. Узех једну чашу вина, која стојаше близу мене, и попих је. Тај дан не бјех узимао никаквога јела на моја уста.

— Још једну ријеч, рече ми Хармиона. Још је остало времена. Прошлу ноћ... О, та страшна ноћ! Снио ми се страшан сан, који ме и до сад гони. Може бит да се је и тебе што снило. Оно је доиста био сан, који је већ заборављен; јели истина господине мој?

— Да, да. Сан и више ништа. Али зашто ме узнемираваш, Хармионо, у овај тешки час?

— Не знам; али данас судбина свршана велико дјело и може бит да ће, усред наших трудова, сатријети с лица земље мене, или и обоицу. Пријед него се то изврши рада бих била знати бјеше ли оно сан, и да је тај сан већ заборављен. *)

— Да, оно је био сан, одговорих ја врло срдито. Ти и ја, и основ наше земље и она страшна ноћ; па и овај нож, — све је то сан и више ништа! Али каква ће бити јава?

— Сад ти мислиш баш како и ја, царствени Хармакизе. Добро говориш да ми спавамо и бунцамо, и баш у онај час кад снијевамо какав сан он се може изненадно промијенити. Чудновата бивају сновиђења. Она немају никаквога твдога темеља. Мијењају се као танки облаци пред изласком сунца, који примају на себе час један, а час други лик. По неки пут бивају тамни, а по неки пут сијају се у своју дивоти својој. Због тога молим те да ми кажеш, пријед него се пробудимо од ноћашњега сна, јели доиста био сан оно што се догоди међу нама, прошле ноћи, од чега се ја онако страшно застиђех, а ти се подругиваше над мојом срамотом. Немој заборавити да снови, послје пробуђења, могу постати тврђи од најтврђе пирамиде. Такви снови остављају у људскоме животу страшне трагове, и ако нити снови отиду у гробницу вјечности.

— Жао ми је ако сам те увриједио, Хармионо, али морам признати да је оно сан и више ништа. Ја сам ти рекао оно што је осјећала душа моја. Ти си ми сестра и друг и више ништа, и друго никада не можеш бити за мене.

— Добро, врло добро, одговори она. Заборавимо све. А сад напријед! Од једнога сна другоме. И она се осмјехну тако како до тада никад нијесам видио. Осмјејак њен бјеше тужан и предсказиваше неко зло.

Ја бјех заузет мишљу о будућим догађајима, те не обратих никакве пажње на Хармионине ријечи. Ја не знадох да је с онијем осмјејком за Хармиону за свагда уништена срећа њене младости, изгубљена нада на љубав и да је она издала своју свету дужност. С оним осмјејком она је осудила себе на зло; одрекла се своје домовине и својих богова и погазила ногама своју клетву. Тај осмјејак показује нам оно мјесто у историји ђе ток њен мијења свој правац. Да није било тога осмјејка на Хармионином лицу, не би Октавије покорио цио свијет, а Мисир био би опет силан и слободан.

Све се је то садржавало у једном женском осмјеку.

— Знаш Хармакизе! да се ми често пута и у сну осмјекивамо. — Али нека је доста. Вријеме је. Ајде замном. Буди тврд и срећан царствени Хармакизе! После тога она се сагну. Узе моју руку у своју и пољуби је. За тијем бачи још један тужан поглед на мене, па ме поведе низа стубе, кроз празне сале.

Заустависмо се у тако званој Алабастровој сали. Свод од ове сале стојаше на стубовима од црнога мрамора. За овом долазаху унутрашње Клеопатрине собе и она соба у којој сам је први пут видио, ђе спава.

— Причекај оће, рече она, — ја одох

*) Хармиона ово напомиње о своме разговору с Хармакизом у којему је она изјавила љубав прама њему; али коју је он најодлучније одбио.

Д

ДОПИСИ.

Колашин, 5 децембра. († Милисав Мишнић Вујисић.)

У нећељу 2 ов. мј. пресели се у вјечност Милисав Мишнић Вујисић: Милисав је био за владе Књаза Данила командир морачко-ровачки; у потоње вријеме командир Гарде морачко-ровачке и васојевићке: (од 1875. год. у пенсију). а до саме смрти поштен човјек и ријетки јунак. Пошто је име овог јунака познато скоро сваком Црногорцу; и пошто га неколико јуначких пјесама ките и спомињу, као старе српске јунаке, Вељка Бугарина и Мутава Лазара, то мени не треба описивати његово јунаштво. Само толико, колико се Милисав одликовао личним јунаштвом, толико се одликовао лијепим и мудрим изрекама у свом племену сваком остави своје јуначко име оправдано, да нико не може рећи за њим рђаве ријечи. Витешки Господари Владалачког Дома Петровића, Милисава су миловали, лијепо држали и цијенили не само као командира, него као војводу и сердара. Његове јуначке прси бјеху окићене најодличнијим орденима Црногорским, као и орденом светог Владимира Руског, а на дар је имао као најбољу сабљу у Црној Гори. Кад кренуше овог честитог јунака к вјечитој кући јуначке прси окићене вијенцима, и опасана сабљом с накитима браће и синова, прође преминулијех, то не изгледаше као смрт, него много више од обичног живота! Милисав је оставио како вјечиту успомену, тако и лијепи мушки пород, четири сина, два од прве а два од послједње жене, од којих му се један налази у Свијетлом Двору у служби. Милисав је живио на овом свијету часно и јуначки својих 85 година. Морача ће жељети да више подигне јунака и Људи као честитога Милисава Мишнића. Погреб се свршио 3 дец. у четири уре по подне. При погребу чинодјеиствовали су Г. и Г. Свештеници Јосиф Милић и Раде Вуисић у пратњи Г-на кап. Вула Булатовића и бившег капетана Радована Рецића са свим племеном Речинским. Било је главара и народа из цијела Колашина, ђе сам и ја пошао да у мјесто сина ставим његове јуначке кости у гроб. Лака му била црна земља, а нека му Бог прими јуначку душу у царство своје.

Б. Б. Милош Радовић.

Шавник, 9 децембра. — (Народ његово здравље и мисли. Обраћајмо бољу пажњу на грађење станова — кућа — Вријеме и Школа).

Господине Уредниче!

Опростите ми што сам се олијенио, ево толико доба од како Ви се не јавих са овог нашег краја; истина и ако су моји дописи сухопарни, али ја у њима излажем оно што јест — истину. А у исто доба молим ново Уредништво, да ме прими у број својих дописника, па и ако не редовних — Молим најучтивије, примите моју срдачну честитку; а дај Боже да ново Уредништво буде срећније, и да узмогне у свом т. ј. у нашем „Гл. Црногорца“ јавити васцијелом Српству боље и милије гласове, као што их је и старо Уредништво срећно било јавити васцијелом Словенству.

Желимо да нас Нова година обдари слогом васцијелог Словенства и усрећењем јуначког патничког, вазда на бранику будног Српства. А ономе дијелу му, што је под Скиптром онога чији дједови очуваше искру српске слободе — Црну Гору — да Бог поживи здрава и дуговјечна витешкога Носиоца тог светога жазла!

Наш је народ, Богу фала, потпуно здрав, заразних болести не појављује се; мање болести, и кад се појаве, ми им одма станемо на пут, благодарећи „Болници Књ. Зорке“ и нашем окр. љекару Др. Ђ. Кустудићу, који је вазда готов биједноме у помоћ притећи; Народ је здрав, задовољан, охрабрен дивним и племенитим надама.

Допуштите ми. Господине Уредниче, да ви овђе наведем један примјер дивних народних мисли и осјећаја; не циљајући — Боже сачувај — на ичију увреду, јербо ми добро знамо да лојална политика наше владе, стоји у добрим односима са свијем државама. Ја се у то не мећем, него биљежим слободне мисли јуначког кутића српског славне нам отабине, мисли потомака Момчилових и Мијатових, који су их достојно наслиједили и на дику српску послужили као Шујо и бан Новица и други — мисли данашњих Дробњака. На Никоњ-дан као на имен дан Узвишеног нам Владаоца, у Шавнику се бјеше стекло много народа, да учествује при молебствију, за дуг живот и здравље милог нам Књаза Николе. По свршетку св. литургије благодаренија и молебствија пође познаник код познаника, а кум код кума. Око $2^1/_2$ сата по подне свратих случајно у гостионицу „код Зеленог Бријеста“ и ту нађем још од прије ми познате кумове Јанка и Василија гдје сједе за једним столом у друштву још су седам осам сељака, пију и живи разговор воде. Мој улазак њих није узнемирио; близу истих сједнем за један сто, наручим кафу и стадох их пажљиво слушати и мотрити као какав полицајац. Друштво спрва почетка претресаше своју племенску историју, још управ од Немање І. казујући како је и уз њега било Дробњака а да је то истина наведоше ове стихове народне пјесме:

„Краљ Симеун гради Студеницу,
А слуга му цркву Придворицу
Покрај воде, покрај Буковице!“ *)

Живо дођоше до Душана, споменуше да је у његово доба био Војвода Момчило. О Вукашину мало причаше говорећи: „Бог му судио!“ Но један из друштва рече да су му ђаци причали е су читали да је Момчило из Шумадије из Пирота. А Василије примјети: „Бјежи јадан, то је посигурно написао какав Бугарин или лацманин да нас око Момчила заваде; а за то бар не могу нам одрицати, ето Пирлитор и развалине Момчилове куле, — ето Вражје језеро одакле му је Јабучило, и стотине народних прича — а било како било Србин је, Ујак Марков, а Марко је Бугарима био Краљ — по не слушај свашто!“ Иза тога говораху о Косову, каживаху о Војину Момчилову да је био на Косово, са јежњом причаху о српским патњама и мукама под турцима; док Јанко не запјева уз Гусле ову пјесму:

Одметну се Томићу Мијате,
Одметну се Мијат у ајдуке,
Од вулума јабанац кадије —
По Косову девете године —!“

(Обје ове пјесме прибиљежићу у цијелости.) Дивни звуци јаснијех гусала ушуташе их.

Пошто Јанко довршио испричаше многе бојеве српске и турске, погубише седам царевих паша у Дробњаку, Алајбеговића, Ризванбеговића, поменуше свакоме мрамор ће му се налази, причаху о Скопљак Сулеману који је 1809 ударио на Дробњак, продрљо и пошао на Србију против бесмртнога Карађорђа; и како је ишао поп М. Томић су триста Дробњака на Сјеницу у помоћ Карађорђу — описаше удар Паше Миљевине на Дробњак 1812 год. а иза тога многе бојеве са турцима, и напоменуше како Дробњаци, није су ни окле имали помоћи до св. Петра І.

Закључише разговор о племенској историји погибиом Смаил-аге Ченгића на Мљетичку 23 сент. 1840 *) — У тијем ријечима закључише говор о домаћој историји — ушуташе се —, за неких 5 минута, докле Стојан прочибука те завика: „Анђија, дај дер још једну оку медовине, да са овим људима попијем —!“ и у том још двојица тројица из друштва наредише по оку, говорећи: „Ни људима манькало ни поганима претекло, не живи се хиљаду година!“

Пијући медовину узеше на претрес политику, похвалише данашње стање Србије и њено лијепо понашање на прам нас и Русије. Говорећи то рече, Јанко:“ Причао ми је поп..... да је Цар Александар примио много официра српскијех да се извјежбају у Русији и много им је пушака поклонио; а нама Црној Гори поклонио је један вапор и више но сто иљада стари жита, па ми рече да се наши душмани са..... боје од ових Царевих дарова Црној Гори и Србији, па каже звоне по новинама да то није трговачки вапор него оклопница!“ Са великим задовољством ове ријечи прифати Милош говрећи: „Бог и душа нека звоне; док смо ми бранили Јеврону од азијацкијех навала, она се учила и изнаодила како да лови мишеве; па су нас Словене називали дивљијем људима, ема и ми нешто научисмо — знамо што је слано — доста су нам крв на памук сисали; — а та времена већ прођоше: у Русију доста вапора, и силније Москова а ни Шумадија није празна, и она има који топ, а и ми ако смо мали имамо доста; — доста богами, да ништа немамо имамо Оца који је међ најмудријим очевима као најбољи, који нам је и Бар и Улцињ колико нашим јунаштвом, толико својом мудрошћу и помоћу божих угодника придобио. Имамо доста, сложни смо љубимо се, готови смо вазда један за другог умријести. Види брате како Цар силније Москова назива Књаза: „јединијем искренијем пријатељем“ — а Краља Александра милостиво гледа; —

Лијепо да нам их Бог живи сву тројицу, кад се љубе и за добро словенско раде, а..... нека се пласи, пошље Бога Словенство је најјаче!“ Друштво викну из једног грла: „Живио Цар, живио Књаз и Краљ, те дивне узданице Словенства, живило Словенство! Благо нама док нам је Русије! —

Уз брацки разговор сркутаху медовину, док Василије не поче да запиткује Јанка: „Бога ти, куме, шта прича поп још из новина, кажуј чоче, ако у те попове новине није што тајно!?“ — „Није вјере ми — прича ми, да се неки иједе што је српска скупштина захвалила на изобилним милостима које Цар Руски чини Србији, и жале за онијем те је Србију упропастио, а ма син му, вели, неће бити, што но ријеч, „крушка под крушку“ па их то пече, ради би да други диктира Биограду — но залуду им, доста је рече што диктира....—..... а и то су негда биле престолнице!“ Василије про чибука примјети: „али како ли, да видимо — докле ће; то су српска мјеста“, па дода: причај што о бугарији!?“

„А што ћу ти причати, знаш како се вели: „Најела се гладница, назвала се баница.“ А да и они окусили слободе, коју им је Русија са Српством извојевала, па се зачудили што их је спашло, а чујао си како су они били ализна раја турска, права факир-фукара. —“ Знам то, но бјеше ли што о њима ново, и о њином назови Књазу?“ упита Василије. Рече ми поп, одговори Јанко: „Тога Књаза мало ко и познаје, оно су неколика човјека чини што му је воља, на слику као што је Рустан-бег Ченгић чинио сиротињи; — само не било примјећено, Русто је капља српске крви па и ако је друге вјере, а син јуначки и брат, а ови... е ма нека га, душе ми ће и без опанчина, као и први, па онда нек иде да се побратиме; „на кола Турчин зеца фата“ полако, биће онако како сјеверни Цар нареди.“ У томе Стојан дода „Онномад сам био у Нишић и причао ми Ђ..... да су сада Бугари убили једнога попа српског, подкријући, и то по наредби некаква своја владике; не знам, али рекоше да му је име Силесије или Синесије, а поп се звао Стојан, и био је честит човјек, а тога владику Патрика није поставио, „Сва је прилика да газову Силесије док бије људе“ рече Милош, и сви се почеше смијат, а у том ће стари Игњат проговорити:„ Бога ми шут с рогатим бости се не може, а тако ти је данас, ако не учиниш добра, зла не дочека: мјесто да слушају Русију, а они се неке јаде уздижу. А мене се чини кад год оће Русија, да она може ту Бугарску до подно сву и без пушке приватити.

Јако гријеше наши сељаци, у грађењу кућа; — он ће потрошити око 500 талијера и оградиће кућу, али ће је покварити, прво што ће прозоре оставити сасвијем мале, а тако исто и врата, унутрашњи распоред баш не ваља ништа, оставиће полу простора за оџак, што је са свим неумјесно, а остатак простора мјеста да подијели и начини више од једне собе, он ће то све у једну собу учинити, па ће ти у њој да намјести да лежи по 20 чељади а у истој направи више пећи пречаге о којима у вечер вјешају мокру обућу и друго рубље да се суши, те тим настане велики смрад и запара, што је са свијем убитачно за здравље; а што се тиче доњега спрата — боја — обично у њему живо те тим још вишу нечистоћу

*) Различно млоги биљеже дан Смаил-агине погибије, али поуздано и фактично може се рећи 23 сент. 1840 на св. Јована — а не 31 сент. и 19 окт. као што неки биљеже.

*) Придворица село у крај ријеке Буковице, у Дробњацима на 20 минута од Шавника, гдје се и налазе саде развалине старе цркве“ — Г. Ровински је о овом нешто биљежио, чиними се.

да кажем Клеопатри да си дошао. Послије тога она уђезе у другу собу.

Дуго сам чекао, готово пола сата. Напошљедку дође Хармиона, невесела, са сагнутом главом.

— Клеопатра те чека. Ајде. Страже нема.

— Ђе ћемо се састати, пошто свршим оно што морам свршити? Запитах Хармиону.

— Баш оће. За тијем ћемо отићи к Паулусу. Буди тврд и срећан. Збогом!

Кренух. Пошто се примакох до завјесе окренух се и виђех нешто страшно и чудновато. У крају собе стојаше Хармиона с наклоњеном назад главом, и протегнутим напријед рукама, које бјеше стислакао да нешто у њима држаше. Лице њено изгледаше тако тужно да није могуће ријечима изказати. Она је била увјерена да ја, кога је она тако страсно љубила, идем на погибију, па ми је тијем шиљала посљедње збогом.

Ја тада још ништа не знавах о томе, због чега и не обратих на ту појаву особите пажње, него подигох завјесу, дођох до врата и заустави х се у Клеопатриној соби. Она се одмараше на другоме крају собе, која бјеше намирисана мирисима. Она лежаше на свиленоме кревету, одјевена у најдивније бијело одјело, у рукама јој бјеше махалица од нојевога перја, све искићена драгим камењем, и њом хлађаше своје лице. Близу ње стојаше арфа, која бјеше израђена од слонове кости, и сто на којему бјеху смокве, чаше и суд пунан најскупоцјенијега вина. Примакох се кроз доста слабо освијетљену собу к ономе мјесту ђе почиваше, у свој својој заносној љепоти, чудо цијелога свијета. Пријед ове несрећне ноћи никад је невиђех у овакој љепоти и чару. Лежећи на мирисавим душецима она се сијаше као звијезда при вечерњему мраку. Косе и аљине бјеху јој намирисане скупоцјеним мирисима. Из њених уста изливаше се музика, а у небесним очима сијаху се иљаде огњева.

Ово је била та женскиња, коју сам морао убити.

Полако се примакох и поклоних се али она не обрати на мене ни најмању пажњу. Лежаше мирно скупоцјено ладило размахиваше, као сјајна крила летеће тице.

На пошљетку заставих се пред њом. Она подиже очи и своју махалицу метну на прси, као да оћаше тијем да покрије своју љепоту.

Како, друже, ти си већ дошао? Добро си учинио због тога што сам ја сама. Ах, како је тужан овај свијет! Ми видимо толико лица, а при том међу њима мало таквих с којијема би смо се ради били два пута виђети. а камоли више. Што стојиш ту као да си нијем? сједи. — За тијем показа махалцом на једну столицу. — Ја се опет поклоних и сједох.

— Покоран Царичиној заповиједи најусрдније сам се старао да објасним науку о звијездама, и ево садржај моје работе. Ако царица допусти ја ћу све испричати пред њом. Ја устадох са намјером да зађем иза њена кревета и у оно вријеме кад почне читати да је ударим ножем у плећи.

— Није потреба Хармакизе одговори она са лаким и тихим осмјејком, Стој ту ђе си, а дај ми рукопис. Кунем се Серапсом да је твоје лице одвећ лијепо, па га не желим изгубити из погледа.

Таквим начином план се мој поквари, Што сам могао чинити, него дати јој папирус, па пазити кад почне читати да је ударим ножем право у срце. Она узе папирус и при томе дотаче се до моје руке, За тијем учини се као да чита; али не читаше ни једне ријечи, него, иза крајева од папируса, наживо гледаше на мене.

— Зашто мећеш руку за аљину? Зар ти је лупање срца?

— И стина је, Царице, срце моје силно удара.

Она ништа не одговори, него се учини опет као да чита, али опет не читаше него сву пажњу бјеше обратила на мене.

Ја почех обамишљати како ћу извршити ово мрско дјело. Ако јурнем на њу она ће виђети, па почети бранити се и викати. Дакле, морао сам чекати згодан случај.

— И тако звијезде причају добро Хармакизе? запита ме Клеопатра и ако би и сама морала знати што причају да је прочитала оно што бјех написао.

— Истина је, Царице, одговорих ја.

— Добро, рече она, и бачи рукопис на мраморни сто.

— Лађе морају отпливити. Све једно било то за добро, или не. Случајеви се не могу предвиђети.

— То је тежак задатак, царице, одговирих ја. Добро би било да вам објасним на каквим приликама основах своја тврђења.

— Није потребито Хармакизе. Већ су ми се досадили разговори о звијездама. Ти си предсказао и ја сам задовољна; јер ти као поштен човјек, нећеш написати, оно што није истина. И тако за сад задржи за себе твоја мишљења, а да се разговарамо о чему другоме. — Што ћеш сад чинити? Ја бих могла играти и знај да нико не умије љепше играти од мене. Али то не могу учинити, јер није достојно мога положаја. Али да, знам чим те могу задовољити: ја ћу пјевати. — Тада се наклони мало напријед и приподиже се, па довати арфу, која издаваше најдивније звукове, и поче пјевати својим тихим гласом ову предивну пјесму:

„Ноћ је на мору, а ноћ на небо. У срцима нашима звучаше радосна мелодија. Ми се возасмо, љуљушкани тихијем говором мора; а вјетар освјежаваше наше груди. Ти се задовољаваше погледом на мене, која бјех опкољена звјезданим покровом ноћи, и називаше ме „прекрасном“. У то се чу и твоја пјесма, — прозвуча глас жеља твога срца и љубавнога заноса.

„Ми смо сами... Над нама је небо окићено звијездама. Ми се крећемо заједно са свима покретнима свјетилима, и са свијема текућима водама: по својој вољи или противу ње, на земљи, на небу, или на мору, — но с нама управна једна иста непромјенљива жеља: твоје срце иде у сретање мојему, само вријеме остаје у непокретности.

„Ми се покрећемо међу бреговима смрти, — за нама остаје заборављена прошлост. Ток брзо лети напријед, к непознатим земљама. Тамо далеко над нама је студено небо а даље море односи знакове прве љубави. Но, о моја драгана пољуби ме.

„О, како је празна просторија океана и како су опасне ње ове дубине. На слабом темељу стоји чаробна лађа, која плови по дријемним морима. Немој се много трудити да управљаш једрима и веслима: ми се исто возимо напријед, — по својој вољи, или противу ње, — али идемо к некоме далекоме бријегу, о којему се разбијају морски таласи. Но, о моја мила, пољуби ме!

„У то вријеме кад ти пјеваше ја се примакох и, у насталој мртвој тишини чуше се ударци наших срдаца: дође свршетак сумњама и страху! Страст напуни моју душу и она управљаше мојим животом и поступцима. Ти се подиже и мучећи примаче се твојој драгани, која паде у твој загрљај и заборави све, осим тебе.

чине у својим кућама. Ако ли је кућа приземљуша, онда исто пола остаје за живо, те тим је још убитачније. Ако се сјећамо, нужно је једном човјеку око 25 кубних метара простора, па тек онда да је довољно чист ваздух за дисање; а ђе је више постеља, ту треба у најмање да је по $1\frac{1}{2}$ метар између њих. Ја знам, тако велике куће нијесу у стању наши сељаци градити; — али већ пошто он направи кућу и око ње потроши 500 тал. зашто не би уредио кућу, направио велике прозоре и врата, унутрашњи распоред учинио како што треба, начинио 2—3 собе, како му простор куће допушта, а доњи спрат тако исто распоредио и у њему оџаклију и кужину удесно; а кад потроши по 500 тал. за кућу, разумије се да је уз то могућ потрошити још 40 тал. па подаље од куће оградити појату за живо. —

Многи гријеше што ђубре (гној) истурају са свим близу куће, треба око куће да је чистина; нек наши сељаци узму за примјер новосаграђену кућу браће Маловића.

Много стоји до Г. Г. Свештеника и учитеља — да од оваких и овом подобних мана одврћу народ, и упуте на оно што је боље и умјесније. А увјерен сам да ће наш сељак у свему послушати свештеника и учитеља; дивно ли је кад учитељ у народу остави лијеп спомен као што су код нас оставили †. Михаил Протић -- Шиљак и Симо Мартиновић

Чистоћа је потребна, а познато је да из нечистоће произлазе многе болести, као тифус и др. Пазимо на чистоћу и одржајимо је што је више могуће.

Од 1882 год у нас није било плиме — као што је ове године. Воде су одвећ велике, сви наши млинови и ваљанице нијесу могле радити, управ од првих дана новембра па до саде. Снијег је до кољена, вријеме је обично жупно.

Наша је школа ове године дво разредна, но у том је велика нужда, четвороразредне пре Нишића немамо; јако би нас високо Министарство обрадовало, кад би нам ову невољу узело у обзир и у родном мјесту славног Вука С. Караџића ов. године подигло нашу школу на 4. разреда. Јер Дробњак као што је умио рађати јунаке, дао је српству и на књижевном пољу Вука, Јосифа Дробњака филолога, и Слијепог Јеремију и т. д.

Надамо се — а све ће добро бити — ако Бог да. — За сада опростите, други пут боље и љепше.

Угљеша Томић

Подгорица, 11 децембра. — (Прослава имен дана Њ. Височанства Господара — Избори Подгоричког кмета, помоћника му и одборника — Приправа за сађење лоза, маслина и другог дрвећа.) Св. отац Никола, т. ј. четвртак 6 о. м. као имен дан Њ. Височанства Господара прослављен је овђе на најсвечанији начин. Свечаност отпочела се на 4 сахата послије подне 5 овог мјесеца, тијем што је још тада окићена сва варош заставама, а за тијем на 6 сахати у вече било је освјетљење вароши и оближњег брда Љубовића, које је у пламену горело. Сјутри дан од 8-10 сахата била је служба с благодарењем у све овдашње богомоље; а у саборној православној цркви било је осим многобројног народа и све овдашње чиновништво с окр. капетаном у потпуној паради, турски вице-консуо и једна под оружјем чета војника која је испред црквених врата стајала упарађена и при улазу и излазу дефиловала. Уз пјевање, „тебе Бога хвалим" отпочело је пуцање топова са градске табије и док се народ, чиновништво, војска и ђаци све у парадном реду вратио у Мирков Варош опаљен је 21 метак. У 11 сахати ишло се на честитање у стан окр. капетана ђе је пало више здравица Њ. Височанству Господару и одакле је отправљена брзојавна честитка Њ. Височанству Књагињи Милени. Дућани били су затворени цијелог дана и народ је у пјевању и весељу провео цијели тај дан.

Назад неколико дана народ ове вароши изабрао је себи општинску управу. Избори су били правилни и већином гласова изабран је за кмета Мато Чакић, шест му помоћника и четрнаест одборника. Избори су пали на људе способне и надати се да ће умјети удостојити се народног повјерења. Ови су нашли себи канцеларију и писара и већ су отпочели радити. —

Од назад неколико дана отпочела се трапити земља за сађење разног дрвећа око Подгорице. Трапљење отпочето је у поље љешкопољско па ће се пренијети у Ћемовско. На то је одређено хиљаду радника од оног народа из округа Нишицког те се вратио из Србије. За те раднике нађени су конаци у Подгорици и они ће цијелу зиму и прољеће провести у тој самој радњи. Лозе наређено је да се узму за сађење из најбољих винограда дољанских и берских, маслине споручено су у околину Бара и Оциња, акације и контањи долазе из Горицијe а желуди и кошћеле покупљени су по селима у околили Подгорице и Данилова Града. Неуморни трудбеник око свога народа, Њ. Височанство наш Господар, прегао је да голети око Подгорице обуче густим шумама а суха и пјесковита поља да претвори у питоме винограде и маслиноваке. Тешкоће су велике које Га сусретају у том предузећу, али прегаоцу Бог даје махове, вели наш неумрли пјесник Владика Петар II, те и наш енергични Господар успјеће у том тешком предузећу како је успио у много до сад тежим, тијем лакше што има под руку народ вјерни и послушни му који високо цијени Његова дјела и готов је на Његову ријеч и у ватру и у воду. Само Боже одржи у потпуном здрављу Његово Височанство нашега Господара, паће нам бити могуће с успјехом ка крају привести и ово велико и за народ од неизмјерне користи дјело.

Поповић.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ.

Цетиње, 21 децембра.

(**Нашљедников имен-дан.**) У понедјељник, 17 о. м., на имен-дан Његове Свјетлости Књаза Нашљедника Данила, била је свечана архијерејска служба у митрополи ској цркви. Служба је почела на $9\frac{1}{2}$ часа, а служио је високопреосвештени Г. Митрополит Митрофан, са протојерејима Милутином Церовићем и Кр. Матановићем и са протођаконом Филипом Радичевићем, уз припомоћ цетињског свештенства. Пјевачко друштво пјевало је литургију Бортјанскога. На слово божје дошли су: Њено Височанство Књагиња Милена са члановима владалачког Дома, Њег. Свјетлост Књаз Петар А. Карађорђевић, сви министри, виши чиновници и много вјерног народа.

Иза благодарења изволио је Свијетли Нашљедник примати честитања у своме дворцу.

(**Г. К. М. Аргиропуло**) ц. руски министар при Двору Његова Височанства, вратио се у прошли уторник на Цетиње, иза подужег допуста проведеног у Русији.

(**Г. проф. Ш. Пиге**) кренуо је у сриједу у свој завичај, у Женеву. Његов отац, Г. Мојсије Пиге, опасно је оболио и жели видјети свога сина. Сви су испратили Г. Пигета са жељом, да нам се веселији врати.

(**Г конте Серсеј**) пошао је, на кратко вријеме у Дубровник.

(**Г. П. Д. Вурцел**), секретар ц. руског посланства, пошао је данас на подне, на подужи допуст, у Италију и Француску.

(**Руски дарови.**) Прошле недјеље предао је повјереник послова ц. руског посланства. Г. П. Д. Вурцел, високопреосвештеном Митрополиту Г. Митрофану ове дарове светјејшег правитељствујуштег синода новоме храму православном у граду Оцињу: Потпуно одјејаније за свештенике и ђаконе; одежде на престол и жртвеник; двије хоругве; сребрни ручни крст; све потребне црквене посуде сребрне, и потпуни круг богослужбених књига великог формата.

Г. Митрополит изјавио је свет. Синоду своју захвалу на тијем лијепијем даровима, који су се већ послали у Оцињ, гдје ће се нова црква брзо освештати.

(**Jour-fixe Читаонице.**) Као сваке суботе, тако и данас приређује наша Читаоница своју редовну *вечерњу забаву*, на којој ће се пјевати, свирати, играти и декламовати, али без програма, него по вољи. При крају играће се томбула. Приступ на ове забаве имају само чланови Читаонице са одраслијем члановима својих породица и одличнијем гостима са стране. Улазак је бесплатан Почетак послије 8 ура у вечер. Како чујемо, намјерава наша Читаоница да приреди на вечер нове године своју *трећу бесједу*, у име опроштаја са старом а поздрава новој години. Срећно!

(**Бесједа у Зетском Дому.**) Ко је знао нашу малу пријестоницу прије само неколико година, па да је пао на ову забаву, коју је приредило друштво цетињске читаонице у очи Данилова дана а у славу имен-дана Свијетлог Нашљедника, не би могао вјеровати да је на Цетињу, но би мислио да су се ова господа и госпође у црногорском руху састали на другоме мјесту, у вишем граду ван Црне Горе. Овдје нека је речена хвала свијем члановима вриједног одбора, а највише предсједнику, Г. Јов. Павловићу, који је својом јаком вољом и неуморном радљивошћу знао задахнути свакога члана тога друштва. Музикални дио забаве описао је један одушевљени млади музичар; тај опис доносимо на другоме мјесту овога листа. Говор дра Л. Томановића читаћемо, по прилици у „Н. Зети". Г. проф. Душан Јовановић толико је већ познат као декламатор вјештак, да је његова декламација „Харача" произвела сваки жељени учинак на слушаоце без једног — изненађења.

У толико је више, а необично угодно, сваког учесника изненадила игранка. Овако лијепе, управо сјајне, па ипак веселе и својске јавне забаве Цетиње још није видјело. Наиме у „црногорском ору" толико су се загријали играчи и играчице, да нешћаху престајати. За први „кадриј" као да велика дворана Зетскога Дома бјеше премалена.

Његова Свјетлост Књаз Нашљедник остао је у дворској ложи до послије поноћи и слушаше и гледаше како бесједу тако и игранку са великим задовољством.

(**Скупштина Читаонице Цетињске.**) Као што смо казали у прошлом броју овога листа, наша Читаоница држала је у недјељу и у понедјељак 9. и 10. ов. м. своју *редовну годишњу главну скупштину*. Чланова било је довољно на овој скупштини. Предсједник Читаонице, г. Јован Павловић, отворио је скупштину бесједом, у којој је поднио опширан извјештај о раду Читаонице у прошлој години и о њезином садашњем стању. Из тога извјештаја видимо, да се наша Читаоница налази у тако повољнијем приликама, као што никада до сад није била. Кад је данашња управа примила Читаоницу у своје руке, прва јој брига била, да новијем животом задахне Читаоницу и да је тако уреди с поља и изнутра, како ће се милити члановима да долазе у њу.

И у ту блажену ноћ ја те пољубих, о мој премили!"

Посљедњи звукови њенога гласа разнијеше се по соби, па их мало по мало нестаде; али у моме срцу они још дуго звучаху. Чујао сам у Абутису женских гласова, који су љепши од Клеопатринога; али још никада не чух гласа, који је био пун заноса и страсти, као што је њен. Без сумње на мене је имао утиска не само њен глас, него и мирисава соба, у којој све што може имати најчудеснијега уплива на човјекову душу и срце и на све човјечије осјећаје, међу осталијема највише од свега пјесма, која бјеше пунана заносне страсти, и Клеопатрина љепота. Док она пјеваше чињаше ми се да оба летимо усред ноћи по тамноме љетњему небосклону. Пошто престаде пјевати, устаде с мјеста па пружи к мене своје њежне, бијеле, ручице и погледа ме својим дивним очима. Ја бјех готов панути пред њим на кољена: али се сјетих... и зауставих се.

— Зар немаш ни једне ријечи којом би ми могао захвалити за моје жалосно пјевање, Хармакизе? рече ми Клеопатра.

— О царице, одговорих тихо, јер ми глас дркташе, твоје је пјеније толико лијепо да га ја нијесам у стању похвалити. Оно ме је са свијем очарало и запијело.

— Не збори тако Хармакизе, но збори истину, а немам се чега бојати. Твоје су мисли далеке и предалеке од женске љепоте. Код тебе нема оне слабости од које страдају сви мушкарци. Са студеним гвожђем може човјек играти без икакве опасности.

Ја помислих како се и најстуденије гвожђе може угријати, кад је огањ доста јак за то. Али на глас ништа не изговорих, него се, дрктавом руком, доватих за држак мога ножа, и помислих да је боље убити ту женскињу док ме памет није сасвијем оставила.

— Примакни се овамо, рече Клеопатра са неким њежним изговором. Примакни се и сједи покрај мене, па да се разговарамо. Ја имам много да ти причам. За тијем се помаче, па ми даде мјесто код себе, на своме свиленоме кревету.

Ја сједох мало даље, јер мишљах да ће ми тако лакше бити ударити је ножем. Она наклони назад главу, па ме поче гледати својим свијетлим очима.

Сад је био згодан случај, јер њен врат и прси бјеху голе. Још један пут пружих руку да доватим нож, али она брже и од саме мисли моје увати ме за прсте од руке и придржа их.

— Зашто је код тебе такав блудећи поглед Хармакизе? Јесили болестан?

— Јесам царице.

— Онда лези и почини на овим меким душецима, рече она; али при свему томе не пуштаваше моју руку. Твоја слабост брзо ће проћи. Ти си предуго работао с твојијема звијездама. Ах, како је чаробан ноћни ваздух, који долази к нама кроз прозор. Он је напуњен мирисом од љубичица! Послушај како се игра море и како прибија таласе к бреговима. Послушај славуја како се излива пјесма из његововога љубављу препуњенога срца! Како је дивна ноћ и како је прекрасно пјеније природе, које излази од стотине заједно сливених гласова: од мора, дрвећа, птица и грознога океана. Слушај Хармакизе! Сад ми дође нешто на памет што се баш тебе тиче. Ти си такође од царскога рода. У твојим жилама не тече обична крв. Таква стабљика мора да је произрасла од царскога дрвета. Ти гледаш на ови лист на моје прси? Он је био направљен у почаст великога Озириса, којему се ја клањам, као што му се клањаш ти,

— Допусти ми да се уклоним! рекох ја, и окушах да устанем, али не могах, јер ме силе бјеху издале.

— Нипошто, причекај још мало. Зар би ти збиља отиша сад искрај мене? Ја мислим да ме ти и не би сад мога оставити, Хармакизе! Зар ти нијеси никад љубио?

— Нијесам никада, царице. Што ме је брига за љубав? Но те молим одпусти ме, јер сам добро болестан!

— Никада нијеси љубио — то је чудновато! Никада не осјећати како женско срце куца заједно с твојим! Никада не виђети очи своје љубавнице оквашене сузама, у оно вријеме кад ти шапуће своје ријечи љубави! Никада не љубити! Никада се не бринути о тајнама туђе душе; — не знати како природа побјеђује нашу првобитну самоћу и сједињава златном везом љубави двије у једно! О, то значи никада не живјети Хармакизе!

Кад ово збораше примицаше се к мени на посљедку са дубоким, њежним, уздахом обгрли својом бијелом руком мој врат. Она гледаше на мене својим сјајним очима, па се осмјехну тахим осмјејком. Све се више и више примицаше к мене, док се њено мирисаво дисање дотаче до моје косе и уста њена саставише се с мојима.

О, куку мене! у овоме пољупцу, који бијаше јачи и смртоноснији него пољубац саме смрти, бјеше заборављена Изида, моја небесна нада, клетва, част, домовина, другови, — све, све осим овога што ме Клеопатра држаше у своме загрљају и зваше ме својом љубављу и својим господином.

— Узми ову чашу и наздрави за тврдо јемство твоје љубави!

Ја узех чашу и искапих је до дна.

Тада, али бјеше доцкан, виђех да је у њу присут опијум, који успава човјеа. — Падох на кревет. И ако ме памет не бјеше још оставила, опет не могах ни устати, ни говорити.

Клеопатра се сагну надамном и извади нож, који бијаше скривен на моје прси.

— Побједих! завика она и одбачи преко рамена своје дивно, дугачке, косе. Ја сам побједила. Морала сам се много борити да одржим Јегипат у мојим рукама. Овијем ножем хтио си ме убити о мој царствени супарниче; а ништави твоји присташе и сада стоје пред вратима мога дворца. Зар ти нијеси још успаван? Ко ми сада смета да забодем овај нож посред твога срца.

Ја чух што она рече и ослабљеном руком показах на моје прси, јер рад бјех умријети. Она се исправи и велики нож засја се у њеној руци, па се дотаче његовим врхом до мога тијела.

— Али нећу, завика она, и баци нож далеко од себе. Ти ми се одвећ допадаш. Жао ми је погубити такву љепоту. Даривам ти живот! Живи погубљени Фараоне. Живи жалосно, пропало створење, које си побијеђено умом једне женске! Живи, Хармакизе, најљепша украсо моје побједе!

Посље тога очи се моје затворише и не могах ништа виђети. Само у ушима мојима звучаше још пјесма славујева, таласање мора и звук Клеопатринога, побједоносного, смијеха. Звук тога смијеха гонио ме је кроз сав мој живот и гонит ће ме до смрти.

(Наставит ће се.)

Ради бољега реда у Читаоници учињене су неке измјене у дојакошњем Уставу њеном и донесена су правила за домаћи ред у Читаоници. А за већу угодност чланова премјештена је Читаоница у велику дворану, гдје сада има довољно простора и више свјетлости. Ради бољег огрјева набављене су нове пећи од ливеног гвожђа. Осим тога набављен је један велики сто, један орман за библиотеку и завјесе на прозорима. Кров је прекривен и камаре обијељене. Чланарина обаљена је на 10 фиорина годишње, и установљено је, ради сиромашнијих редова нашег становништва, вапредно чланство са половицом чланарине. На молбу управе читаоничке дозволило је Министарство Унутрашњих Дјела, да се по једна денеша кор-бироа шаље и Читаоници, и на тај начин чланови њени могу да знају брзо шта се збива у свијету Вриједним настојањем члана Читаонице г. Павла Ровинског, а веледушном подпором Његовога Превасходства царско руског заступника г. Аргиропула, установљен је у читаоници музеј, гдје се прикупљају старине и ријетке знаменитости, које се налазе у нашој земљи. Купљена је слика Њенога Височанства Књагиње. Набављен је 21 позоришни комад ради престава и двије „Бисернице“ ради нотног пјевања. Умољена су учена и књижевна друштва српска и хрватска, да обдаре Читаоницу својим издањима, и међу овијема њека су се и одазвала. Уступљена је дворана Читаонице по 1 уру на дан ученицима Гимназије и Богосл.-Учит. Школе, да се ту уче музици и нотном пјевању. Приређене су биле у течају минуле године ове свечаности 1) Светосавска; 2) На три јерарха вечерња забава; 3) 10 Фебруара вечерња забава; 4) Парастос Ст. Каћанском 9. Јуна; 5) 10. Новембра вечерња забава; 6) 17. Новембра вечерња забава; 7) 24. Новембра вечерња забава; 8) 5. Децембра свечана бесједа у славу имен-дана Његова Височанства Књаза. Ове свечаности и забаве много су допринијеле живљем кретању и јачем полијету наше Читаонице и управо су начиниле од ње средиште нашега напреднијег друштвеног живљења. Међу поклонима, које је Читаоница примила у прошлој години, спомињемо ове: 1) Г. *Драгутин Врбанић*, капетан лучки у Котору, поклонио је велику слику св. Саве у златном оквиру; 2) Г. *Јован Поповић Липовац* поклонио је цјелокупна дјела Пушкинова; 3) Г. *др. Миљанић* поклонио је жељезничку карту Јевропе; 4) Г. *Павле Ровински*: Кипертову карту Балканског полуострва; 5) Њ. П. г. *Аргиропуло*: двије витрине за музеј: 6) Г. пуковник *Овсјани*: карту Балканског полуострва; 7) Гђа. *Јелена Вицковић*: слику Његове Свјетлости Књаза Мирка у извезеном оквиру. На свијема овим даровима скупштина је дародавцима изјавила и у записник ставила своју најтоплију благодарност. Управа Читаоничка, ради свршавања свијех овијех послова, држала је у течају прошле године 23 одборске сједнице и 5 вапредних скупштина. Овако жива радња управе уродила је својим плодом, јер одмах на почетку године број чланова попео се 75, а сада, при крају године, број чланова износи 84, цифра коју наша Читаоница још никада до сад није стигла. А што нашој Читаоници ове године особити сјај даје и нову снагу улијева, то је: да је она срећна бројити међу својим редовним члановима и *Њихове Свјетлости: Књаза Наслједника, Књаза Мирка* и *Књаза Петра А. Карађорђевића*, који су обилатом потпором Својом издашно потпомогли ово Друштво, и то: Књаз-Наслједник прилогом од 200 франака у злату, Књаз Мирко прилогом од 100 франака у злату, а Књаз Петар А. Карађорђевић прилогом од 50 фиорина а. вр. преко свога редовног годишњег улога.

Скупштина је пажљиво саслушала извјештај свога предсједника и изјавила је управи своје потпуно повјерење и најтоплију захвалност на дојакошњем раду, а приступање свијетлих књажевских чланова к нашем друштву и њихову веледушну потпору пропратила је бурним и одушевљеним усклицима: Живјели!

За тим је благајник Читаонице, г. Нико Дрецун, поднио извјештај о рачунима друштвеним и о стању касе у минулој години. Из тога извјештаја вадимо ово што је главно:

I. ПРИХОД

1, Уплаћено од редовних чланова 1889 године, који нијесу били у течају речене године уплатили своје улоге. . . . . ф. 49 и н. —

2, Уплаћено од редовних чланова у течају 1890 године. ф. 712 и н. —

3, Уплаћено од вапредних чланова у течају 1890 године. ф. 20 и н. —

4, Уплаћено од издатих пећи на лутрију 1890 године. ф. 182 и н. 23

5, Уплаћено од уписне таксе и вапредних прихода при забавама од томбуле и биљјара. ф. 80 и н. 64

Свега уплаћено ф. 1043 и н. 49

6, Има се пакужати од редовне чланарине још не уплаћене од 1889 године. . . . . ф. 26 и н. —

7, Има се пакужати од редовне и вапредне чланарине за 1890 годину ф. 97 и н. 50

8, Има се пакужати од вапредних прихода 1890 године за резервни фонд ф 3 и н. 10

Свега прихода ф. 1170 и н. 09

II. РАСХОД

1, Исплаћено за рачуне 1889 г. ф. 139 и н. 16

2, Исплаћено за рачуне 1890 г. ф. 760 и н. —

3, Дугује се још Управи од 1889. г. неплаћени ф. 23 и н. 33 ф. 923 и н. 11

Остаје чистога прихода од 1890 год. за 1891 год . . . ф. 246 и н. 26

Скупштина је изаслала одбор од тројице чланова, који, по што су све рачуне тачно прегледали, извијесте скупштину, да су сви рачуни у потпуном реду. На то је скупштина изјавила како управи тако и нарочито вриједном благајнику Читаонице г. Нику Дрецуну своју потпуну благодарност и издала му своју разрјешницу.

Иза тога приступила је скупштина избору *нове управе*, и то, у смислу Устава, тајним гласањем. Резултат тога гласања овакав је: за предсједника Читаонице изабрат је са свијема гласовима (33) г. *Јован Павловић*; за подпредсједника изабрат је г. *Лагош Радовић* са 19 гласова; за секретара г. *Нико Татар* са 29 гласова; за благајника г. *Јов. Љепава* са 11 гласова (гласови бјеху подијељени на тројицу); за књижничара г. *Живко Драговић* са 26 гласова. За чланове одбора биће изабрани: г. *Вуко Вулетић* са 20 гласова, г. *Фр. Јерговић* са 17 гласова, г. *Павле Поповић* са 15 гласова и г. *Душан Јовановић* са 12 гласова.

За тим је скупштина одабрала 30 листова и повремених списа, да се наручи за Читаоницу у идућој години. Међу тијем листовима скоро су сви новећи листови српски и хрвацки, од рускије: „Новоје Времја,“ „Нива“ и „Стрекоза“, од француских „Le Temps“, од талјанских: „La Triguna“, „Revista Mercantile,“ од њемачких: „Neue freie Presse,“ „Leipziger Illustrirte Zeitung“ и „Fliegende Blätter“, од инглеских: The Graphic“.

Осим тога закључила је скупштина: да се набави нова слика Његовога Височанства Књаза и слика Владике Петра II., као и слике Црногораца, које се у архиви В. Суда налазе; да се набави за Читаоницу још 60 столица и 2 огледала; да се у позоришној дворани још једна пећ стави и још једна ложа начини и у опште да се позориште тако оправи, како би се у њему могле давати представе и забаве, јер је у Читаоници већ тијесно: да се набави један херофон и једне црногорске гусле за Читаоницу; да се набаве три четири фјорета и остали прибор за мачевање; да се начини нови печат Читаонице са новим знамењима: да се г. Павлу Ровинском изјави потпуна благодарност Читаонице на уређењу музеја и да се замоли да и даље остане његов чувар; да се при игранкама већа пажња обрати на српска кола и друге игре.

Пошто је све ово једногласно усвојено придати су одбору, као његово економско одјељење, још и ови чланови: г. Божо Новаковић. г. Мило Мартиновић и г. Јанко Вукотић.

Скупштина је за тијем закључена и разишла се у потпуном реду и са задовољством у души, да је свој задатак извршила савјесно и по најбољем знању и умијењу, те је добром уредбом Читаоницу осигурала и за идућу годину, да нам све боље напредује и успијева.

Књижевност.

Извјештај о Дјевојачком Царице Марије институту на Цетињу на крају његове двадесет и прве, а школске 1889—90 године. приредио професор Ж. Драговић. Цетиње, 1890. Књ. срн. државна штампарија.

Повртар написао Др. Ђорђе Радић, уредник и издавалац „Домаћина“. Издање семенарнице Тодара Мраовића Са многим сликама у слогу. Може се добити и Књижари Јове Карамата Земун Цена 15 новч. Биоград парна штампарија Д. Димитријевића — Јеленска ул. 1. 1890.

—

Народна поезија у Ужичком Округу прилог за грађу од Срет. А. Поповића прештампано из „кола“ Биоград парна штампарија нар. радикалне странке 1890. Цена 50 пара дин.

—

Пољско Цвијеће слика из сеоскога живота написао Јан. М. Веселиновић I Сеја II Свирач Биоград Накладом књижаре Велимира Валожића Ниш Штампарија Д. Валожића 1890. Цијена 30. п. дин.

—

Заблудели синови роман из српског друштвеног живота од Борка Брђанина (Са 4 слике) Ниш штампарија Ж. Радовановића 1890

—

Гробови Знаменитих Срба што су им кости у Новом Саду укопане. Пописао их Др. Илија Огњановић. У Новом Саду штампарија А. Пајевиће 1890.

ОЧИЊЦИ И ПАБИРЦИ.

(Види број 48.)

— Ти као да се шалиш?

— Заистину, ако се шале дописници биоградских листова из Дибре, Тетова и Куманова, и ја се шалим. Али, како ја не вјерујем да је онако како они пишу, „да је онај народ потпуно свјестан своје народносне заједнице са Србима“, — камо срећа! — то ће бити или да се они сами варају, или да хоће да соколе оне у Биограду.

— Па што да се ради, кад велиш да Србија нема раште утркивати се с Бугарима трошком? Да ли је можда сувише и ово што се збиља троши?

— Није, ни да Бог. Ја само вељу, да није довољно трошити само новац, на ма колико било. Ни кад би Србија могла бацити на то сто милијона једанак —

— У крупне ли уљезе!

— То ти је, побратиме мнодрадовићу, као и дажда из облака. Кад находи киша полако, натопи лијепо њиву, те роди обилато; а кад би се исто толико воде просуло у један час, однијела би и усјев и земљу до врага. Тако је и с тијем трошковима. Трошећи полако, можеш то чинити смишљено, а кад сручиш све једанак, не можеш никад запазити, гдје ће која пара пасти, гдје ли ће се зауставити.

— Лијепо! А ти, Србијо и остала србадијо, скрсти руке на језик за зубе, гледајући како ти Бугари зобају народ, а који им се још мало отима убијају га на твоје очи!

— Нека, чоче, није ми то ни на ум пало. Ваља радити свом снагом не само трошком, но још више политичким удруживањем. Ето нам је то, Богу хвала, већ донијело неке користи: Порта је учинила први корак да се одлуче владике бератлије од православља. Но то је посао људи на влади, а ја вјерујем, да ће свака српска влада у томе чинити све што може. Али да се вратимо ка друштву св Саве.

— Зар још нијеси готов с њим?

— Још коју ријеч. Бугари нас могу претећи на сваком пољу, ако се добро не узмемо на ум. Како су нас претекли у смишљеном потрошку, како су нас у кобни час надбили у боју, тако нас опет могу обићи и на политичком пољу. Само нам је једно оружје, које нам је још јаче и свјетлије но што је оно у Бугара —

— Благо нама! А које је то?

— То је српски језик.

— Језик?

— Да, да, језик. Што се снебиваш? А да ли не знаш, да је српски језик најљепши од свијех словенских, или рецимо, као најљепши, а бугарски, „о том нико не сумња кромје безума“, заистину је од свијех словенских најгрђи.

— Па зар мислиш, да си тим нешто рекао што до сад ником није на ум пало? Зар друштво св. Саве није достојан заточник српског језика?

— Да видимо. Узми извјештај о раду гл. одбора друштва св. Саве у години 1890, па окрени страну 59. Како се лијепо жали извјештач:

„Српско је племе и после 500 година робовања очувало све оно, што га одликује као народ, и што му даје права на самостални живот. Данас је сасвим друкчије с племеном српским у туђини; данас му прети друго, опасније завојевање, које хоће да му пониште све његове националне особине, језик, обичаје, историју; да му пониште све, што му је као народу очувало поност и створило прошлост велику и сјајну.“

— Па видиш да и друштво св. Саве сасвим лијепо разумије, да је језик она национална особина наша, коју ваља највише бранити од завојевања.

— Видим. Но да видиш, како га брани само то друштво у својој кући, да видиш какав је језик у самијем књигама друштва св. Саве, у службеним, скупштинским документима тог бранноца „националних особина“, „поноса“ и „велике и сјајне прошлости„ Србинове. — Нијесам прочитао све књиге друштва св. Саве, па ни од ове девете не прочитах све од корице до корице. Само је прелиставах, не бих ли што напабирчио. Али, у мјесто набирака, наиђох на очинке.

— Што су таком замјералу очинци, то би можда гладнији читалац позобао у медени кус.

— Заиста би морао бити гладнији од вука, да му ови не засједну у грлу.

— На прилику?

— На стр. 56, гдје се говори о грађењу светосавског дома, спомиње се „намештање 32 трегера“ и — „фарбарски посао“. Ја не питам, да се српске ријечи силом кују, гдје их нема; но за њемачку ријеч Träger могли су запитати Драгишу Милутиновића или Валтровића, који би их свако ако научили. Оно што се овдје рече фарбар, по њемачком Färber, зове се српски мазало.

— Већ ако није ништа више, то није самртни гријех.

— Има још, има. На страни опет 56-ој и 57-ој имају изрази, који се никако не могу одобрити, и ако су већ ушли у зли обичај. То су: „текући послови“ и „савлађивање предстојећих тешкоћа“. — Но све то још којекакво. Али сам наишао на неподобе, које се не би могле опростити ни ђаку у нижој гимназији, и ако их можеш наћи у многијем листовима српским.

— Па, што је слободно другијем, за што да се забрањује светосављанима?

— Ваља свакојако замјерити и новинама, али још много више друштву св. Саве. Ево што нађох у „извештају о раду гл. одбора друштва св. Саве у години 1889“; На страни 38 пише: Сем ових радова Гл. је Одбор добио и засебне списе, који би се са величине њихове имали штампати у засебним издањима; и т. д.

— Мјесто са величине своје?

АМО ИДЕ ДОДАТАК.

— Разумије се. своје. Исто на страни 39 пише:

— Књижевном добротвору, г. Арси Пајевићу, књижару из Н. Сада, који је, поред 1000 ком. његовог илустрованог календара „Орла“ за 1889 и 1000 ком. за 1890 год., поклонио друштву и послао о своме трошку — и т. д.

— Опет мјесто свог.

— У овом случају још је грђа погрешка но у првом. Јер ако је послао о свом трошку, тада је морао поклонити и 1000 ком. свога календара; кад би пак добро било речено, „поклонио — његовог — календара“, тада би се морало рећи и „послао о његовом трошку“. Тај солецизам тако је омилио извјестиоцу Главног Одбора, да га нађох и по трећи пут на страни 56-ој, у овој фрази: „— обавезан је да изврши досадашњи предузимач по цени и условима његове понуде“, и т. д.

— Па ко је писац тог славног саставка? Је ли се потписао?

— Јесте, како да није! Потписан је: Тајник Друштва Св. Саве. *Ср. Ј. Стојковић.*

— По прилици какав поштен занатлија, коме је перо необичан алат?

— Да видимо. Потражимо га у списку чланова.

— Еламо.

— Ево ти га, међу „утемељачима друштва св. Саве,“ на страни 84-ој: Срстен Ј. Стојковић, професор I гимназије.

— Професор? Па још I гимназије, у Биограду?

— А да гдје но у Биограду?

—Ма, ти ре е да се онаке погрешке не би могле опростити ни ђаку ниже гимназије?

— Ја рекох.

— Па видиш како си награбусио?

— Видим лијепо, а што ћу, хвала богу —!

— Тако ти треба, а други пут узми се боље на ум!

УМЈЕТНОСТ.

Свечана бесједа. — У очи Пр. Данила приредила је Цетињска Читаоница у „Зетском Дому“ свечану бесједу са пјевањем и игранком у славу Имендана Његове Свјетлости Књаза Наслједника. Бесједа је испала сјајно, да сјајније није могла. Ево да опишемо успјех музике, у колико то наше силе допуштају: Наслједников Марш испјеван је на опште задовољство. Г. Ш. Огњеновић већ је познат као добар дилетант, који је показао вазда доста талента, а још више добре воље.

Српска Импровизација бр. 2. од Толингера, свира г. Толингер. Овђе ћемо се мало више задржати, јер ова импровизација је, ако се може тако рећи, епохална за наше стране у погледу музике, пошто још никад до сад Црна-Гора није имала такова свјецкога капацитета, као што је. Г. Толингер, нити је чула онакова излива музикалних чустава, каквима је био једино Г. Толингер подобан да занесе све слушаоце. Прво морамо рећи, да је то била импровизација у потпуном смислу ријечи, јер није никад била ни написана. Тек што оне бијеле хладне догласнице клавира оћуте врући додир Толингерових прстију, одма задрнћу под тајанственом струјом чустава, која извире из његове нежње душе. клавир постаје глас његове душе. књига, у којој он звуковима пише све што му је и у задњем куту срца. Трепћу прсти, одазивају се жице, а вал за валом рајских звукова опаја, плијени, осваја, заноси. Но обратимо се к предмету. Та импровизација састојала се је из увода и три теме. Увод је био маркантан, а почео је таквом буром, да се чињаше, као да Зевс пушта све небеске громове. као да се је пучина морска узбуркала, да прогута читав свијет, као да ће се клавир под рукама Г. Толингера, у комаде распасти. На једном наста гробна тишина, као да од ополике масе публике нико ни дихао није, започе прва тема с тужном мелодијом пјесме „Сунце јарко“, Но као да је било друго сунце, још више јарко, јер је било изведено разним. qo non plus ultra, вјештачким метаморфозама. Клавир, као покорни слуга своме господару, на једном, река би, преста бити клавиром, а претвори се у читаву орхерсту, и дочим с једне стране извираше као кристални поточић тема. јасна као прољетна зора, с друге стране око те теме облијетаху разне контратеме, и разни контрасубјекти, тако да је постала богата полифонија, и у такву се је божанствену армонију гласова све то стапало, какова се налази у дивним бојама небеске дуге, тог символа наде. Док је трајала прва тема већ се је из далека наговјештавала друга. То бјеше једна србијанска народна игра, која опет својом вревом престављаше слике најбурније разузданости. најжешћих људских страсти, тако да све запријеми те се чисто устави дихање. И овђе је импровизација постигла такви врхунац савршенства, да савршеније није могла бити. а у сред те нечувене буре стало је одјекивати као мртвачко звоно оно меланколично „сунце јарко,“ с којим је почела прва тема, а опет између свете рајске армоније почели извиривати као знаци наде у великој погибли мотиви из пјесме „Онамо Онамо,“ чиме и започе трећа тема. Ова је тема била у конкретној форми, али као да је најприје из даљине долазио хор анђела. па да се све приближавао постепено. тако да је ова тема све већом и већом снагом потенцирана. те опет мало по мало изнесена у tempo maestoso, ће се опет појави такова узвишена, богата. разноврсна полифонија, да је онај јадни наш клавир изгледао потпуна орхестра такова ефекта, који се не да описати ријечима. Бура се је стишала, сваки од нас је одануо, свакоме је било лакше, као кад се човјек послије каква ужасног сна пробуди опкољен свачим што му срцу годи. и трећа се је тема завршила опћим мијешањем свих тема, прекрасним, мајсторски изведеним комбинацијама, ка' да је из бурне ноћи настало мило прољетно јутро. Хиљада умиљатих звукова сретаху се неком тајанственом свјетлошћу, која нам представљаше слику неба, раја, анђела, слику патње, муке, болова, слику мира, покоја. тишине, слику правог живота људског. који је сад као ведро небо, сад као страшна олуја. сад као рујна зора, сад као бурна ноћ. Музика те импровизације била је као она, коју описује Alexandre Dumas fils: La musique, art complaisant et calin, au lieu de s'imposer violemment à notre pensée, se plie à l'état momentané de notre être intérieur, nous enveloppe, nous caresse, nous entraîne et nous sépare peu à peu des soucis et des angoisses de la réalité.

Фантазија Г. Толингера је богата, обилна. узвишена, машта бујна. Техника му је доћерана до савршенства и слаже се са његовом фантазијом, тако да Г. Толингер не игра само руком већ свом душом, за то тако и узноси човјека. Фантазији и техници врло доликује и дух производа његове нежне душе. који је скроз и скроз српски. Г. Толингер изводи стакато у октавама вјештачки како се само замислити даде, а у самосталности лијеве руке нема му пара. Но највише удивљава нас то, што Г. Толингер на клавиру свирао, пошто је њему омиљен инструменат виолончело. Али кад је Г. Толингер нас клавиром до таквог ентузиазма довео, да нијесмо знали за себе, да нас је преносио на азурне висине вјечних нада и безграјних снова, у свијет пјесније, љубави, да смо пливали у право море надземаљских милина, то с највећим нестрпљењем очекујемо онај моменат, кад ће нас усрећити својом импровизацијом на виолончело.

У осталом Г. Толингер је добро познат не само српском но и осталом свијету, његова соба преставља читаву галерију успомена, одликовања, знакова, ловор-вијенаца славе. Он је својим десетогодишњим неуморним радом на пољу српске музике стекао толико признања и славе из сваког кута, ће Срби живе, да већ може пуним правом с Орацијем ускликнути: Exegi monumentum aere perennius. А ми му са своје стране кличемо: Живио славни вјештаче. бесмртни умјетниче! „Благо томе, ко довијек живи. Имао се рашта и родити! —

Што се боре мисли моје... било је дивно испјевано, и ту се може рећи, све што се је казало у претпрошлом броју овога листа о пјесми „Удалеком Дренупољу“. — Там гдје стоји.... врло симпатично је извео мушки хор. Лисински је уопће врло омиљен са својих мелодија, које су толико пријатне. колико и оригиналне — Мјесто „Валсе из Фауста“ г. Вимер извео је на виолини Серенату Московског. Г. Вимер, ма да се не бави искључиво виолином, врло је умиљато извео ову серенату, морао је свирати на bis, и заслужује опће похвале —

На те мислим... Наше одличне Госпођице припонуше боље и боље с музици, и показаше велики успјех, те својим умиљатим гласовима многе опараше. Хвала им велика. Само смјело напред. —

Гуслар Г. Илија Поповић својом пјесмом ули живот публици и потврди ону Владичину:

Ће се гусле у кућу не чују,
Ту је мртва и кућа и људи.

Он нас занесе, али у оном тренутку и сам се је занио тако, да се је био промијенио душом и тијелом. Душа му прелеће у више сфере, у свијет маште и сањарије. а тијело из оног правог момачког стаса претвори се у дивног старца, који је осиједио и ослијепио с гуслама у руци. пјевајући свом роду сјајну прошлост, а проричући њему будућност. Евала ти брате. Није вајде. Морасмо ти се поклонити гуслама јаворовим, дивним гуслама, које нам очуваше вјеру, повјест наду .!!! —

У бој.... од Зајца. Мушки збор је ту пјесму испунио право вјештачки. Љепше га није могао. Публици се тако допала. да је одушев ено аплаудирала, док је хор није поновио на bis. А и Зајц сам по себе је велик. превелик. Он је најбољи хрватски композитор. Ова му је пјесма један уломак из опере Зринског, Сигетског јунака. Пјесма је бујне инвенције, пуне карактеристике.

Толико о самој музици те бесједе.

Цетиње, 18 децембра 1860.

К....с.

(Г. Р. Толингер) довршио је овијех дана читав низ композија. Наиме спомињемо: I о циклус композија за гласовир под насловом „Са Ловћена.“

II циклус мушких зборова на ријечи Јована Сундечића и велику фантазију на српске народне пјесме за солотенор и соло алт, мјешовит збор и гласовир на четири руке.

О ЖИВОТУ И РАДУ КОРНЕЛИЈА СТАНКОВИЋА

Данас отпочиње у Будимпешти свечковина, коју је биоградско друштво „Станковић“ приредило у славу и помен Корнелија Станковић, оца наше народне музике.

Лијепо је и племенито од те пјевачке дружине, што се латила да обнови успомену Корнелија Станковића, који је први изнио на видик благо наших народних мелодија. Концерти који ће се данас у суботу и сјутра у недјељу приредити у престоници угарској, свједоче да је српски народ подобан да се развија и на културном пољу.

Али осим тога што иста дружина ради у спомен Корнелија Станковића и осим тога што му на гробу хоће да подигне љепши и већи споменик, дужност би српског народа била, да поради како неби радња Корнелија Станковића лежала законана. Позив српске државе био би, узети иницијативу, да се прибере, уреди и у згодној збирци изда све оно, што је Корнелије као генијални умјетник на музичком пољу прибрао и очувао од наших народних напјева у свјетском и појања у црквеном животу нашем.

Ради смо овдје, да на дан прославе упознамо наше читаоце са радом и животом тог великог вјештака српског.

* * *

За Корнелов рад рекао је најбољи познавалац и стручни оцјењивач тога рада Ф. Демелић: „Он се сиђе доље у дубине живота народнога и покупи са дна бесцјен благо и изнесе га са собом горе на видјело. Што год сабра, не сабра себи већ своме народу. Вуком познаде Јеврона нашу књижевност. Вук подиже нов нараштај који ће дјело његово даље да ради. А Корнелије Станковић поста музички пристав ове епохе. Он нам отвори нову страну наше народне индивидуалности. Он припоможе дакле знаменито даљем раду око нашег бића и испуни тиме историско просвјетно посланство правога вјештака. Он је отворио Србима двери новога свијета и показао им нову духовну стазу, по којој у нас још нико до њега пошао није.“ (Види „Летопис Матице Српске“ за год. 1865.)

Рано преминули даровити Душан Ђермеков разгледао је у посебној студији шта је све у нас до сада рађено на музици и вели за Станковићев рад: „Корнелије није толико чувен и заслужан по нашу музику са своје виртуозне умјетности, колико са чисте простоте и гипкости у радњи својој из народа самог. Он је први појмио карактер народа и увидио, да на ј највећма утиче његова рођена пјесма — и стога је одредио опакав правац својој радњи. Он је управо ударио темељ народној музици јер тек из његова доба нижу се у народу прави умјетници, права народна умјетност незамућена туђинским елементима, туђинским измајсторисаним полстом.“ (Види Летопис „Матице Српске“ од год. 1874.)

Овака оцјена рано умрлога рада Корнела Станковића од стручних људи довољна ће бити да се појми, да је тај рад његов био од трајне и замашне вриједности и да је већ крајње вријеме да се отме забораву.

За живота издао је Корнелије Станковић ове своје музичке и композиторске радове:

1. Православно црквено појање српског народа у три књиге. У првој књизи је служба Јована Златоустога, у другој и трећој тропари, ирмоси и кондаци.

Од ове врсте рада остало је након смрти његове у рукопису који је откупила српска влада: а.) Двије чести осмогласника у 50 табака. б.) Од Божића па до Духова за 4 гласа у 80 табака. в.) Тропари, славе, блажена, антифони и т. д. у 30 табака и г.) Јутрење свега 28 табака.

2. „Српске народне пјесме“ удешене за пјевање и клавир и то: Прво издање 24 пјесме, два кортета и „Многаја љета.“ Друго издање: 29 пјесама и опет „Многаја љета“. Треће издање: Прва Књига 12. пјесама за пјевање уз пратњу гласовира, само за гласовир с варијацијама и за квартет — уз то још и „Сватовац“ и „Многаја љета“. Друга књига: 8 пјесама за гласовир с варијацијама и у квартету. Трећа књига: 3. пјесме с варијацима. 3. „Српске народне пјесме“ за гласовир у варијанцијама. 4. пјесме. 4. „Славенски кадрил“. 5. „Српска народна пјесма“ за гласовир с варивацијама („Радо иде Србин у војнике“). 6. „Српка народна пјесма“ за гласовир с варивацијама („Што се боре мисли моје.“) 7. Сриемско коло. 8. „Српски народни кадрил“ сложен из народних пјесама и удешен за гласовир. 9. Кадрил по бугарски народни пјесми счињен и за клавир стављен.“ 10. „Братинство“ полка из српских народних пјесама.

У рукопису се налази као аманет у г. Федора Демелића — Пањевскога, дворскога секретара у Бечу једна цијела књига још непштампаних народних пјесама и композиција умјетникових.

* * *

Корнелије Станковић родио се 18 августа 1831 г. у Будиму у чувеној породици Станковићевој. Станковић је још у рано дјетињство показао велики дар за музику; тај дар су његови родитељи, старатељи и меценати доцније прихватили и унапређували. Станковић се образовао у музици у Будиму и у Бечу. Нарочито се за њега бринуо Павле Рићички од Шкрибешића, који га је 1849 г. прихватио и о свом трошку даље образова. Бечу је изучавао теорију музичку. Ту се упозна са класичним умотворима музичким и ту га његова звијезда поведе намијењеним стазама. Кажу да му је мајка над колијевком радо пјевала црквене пјесме. Године 1851. бјеху на окупу у Бечу ради црквено-народни послови све православне владике. Патријарх Рајачић бјеше у свом стану намјестио капелу у којој се служила служба божија. Та и у том кругу отпјевано је прво важније дјело пок. Станковић литургија у четири

гласа. То је било други да Ускрса. Тако исто други дан Ускрса 1852 г. отпјевана је друга његова литургија у грчкој цркви бечкој. Али се ти његови покушаји нису допали ни владикама ни народу српском јер је он радио то по страним мотивима не по народним

Него нашу срећу на брзо је оставио то поље па је по материјалу музичноме, који је народ у својим њедрима сачувао почео радити и први пут је 1854 г. изнио у ноте сложено наше црквено појање. Год. 1855 одпјеван је први посао његов из народно-црквеног пјевања од чедрсет пјевача у сали музичног конзерваторија у Бечу пред силном публиком особито словенском и то је било други дан Ускрса. Год. 1856. почео је путовати по нашим крајевима, давајући концерте, који се на све стране допало и име се Корнелијево прославило.

Доцније неуморно је радио докле га смрт 5. априла 1856 г. на грдну штету нашу и наше вјештине прије времена не уграби.

Најбољи пријатељи Станквићеви били су: Федор Демелић дворски секретар у Бечу, Стеван Тодоровић, Јован Бошковић и др. Михајило Полит Десанчић.

* * *

У крајевима гдје је Српски осјећај почео већ да трне, Српске композиције Станковићеве биле праве Јерихонске трубе које су рушизе бедем туђинштине, што се већ била почела гњездити по српским кућама и породицама: он је нашу народну музику основаао а његови сљедбеници требало би да је даље развијају у народном правцу.

Слава Корнелију Станковићу!

„Браник“ —ћ.

ТЕЛЕГРАМИ „ГЛ. ЦРНОГОРЦА“.

БИОГРАД, 15 дец. — „Одјек“ потврђује да ће влада учинити све што треба, да доведе у ред односе између Краљевих родитеља Друштво Гагариново саградило је стовариш за гас (петруље) и у Нишу и Врању.

ПЕТРОГРАД, 16 дец. — Пориче се глас страних новина, да Гагаринов пароброд преноси у Србију пушке под исказом да су свијеће.

ДОЊА ТУЗЛА, 17 дец. — На јучерашњој светковини (којој?) примље на је прва здравица Ћесару с одушевљењем. Србин Јовановић наздравио је министру В. Калају и аустро-угарској влади и рече: сваки родољуб ваља да пристане уз владу која је савладала све супарнике.

БЕРЛИН, 16 дец. — „Norddeutsche Allg. Zeitung“ изјављује, да Цару није никад на ум пало да путује у Француску. (То вјерујемо!).

СРИЈЕДАЦ, 16 дец. — Сабрање је мримило буџет, којим се прошкови на утврђења повишују на милијон франака. Сјутра свечани распуст.

ПАРИЗ, 17 дец. — На збору бирача да сенат рече Фрејсине: иштем да ме на ново изберете у сенат, да бих могао довршити дјело народне обране, јер, на жалост још није настао час поуздане владе мира.

БЕЧ, 18 дец. — Дужности првог предстојника одјељења у министарству иностраних дјела вршиће привремено бар. Пазети.

БУКУРЕШТ, 18 дец. — Сенат је примио адресу са 66 гласова против 3. — Лаховари је жестоко побијао приједлог, којим се позива влада да посредује у корист Румуна у Маџарској. — Сенат је приједлог одбио.

ПЕТРОГРАД, 18 дец. — Царска Породица преселиће се ове недјеље у Зимни Дворац. — Здравље Вел. Књаза Константина Николајевића и Војводе Николе од Лајхтемберга неповољно је.

ПЕТРОГРАД, 19 дец. — „Новоје Времја“ пише: Република Француска на путу је да се све више оснажи. Но како нико не би могао јемчити, да неће настати нове борбе којима би се који од сусједа могао користити, за то је од пријеке потребе довршење дјела народне обране.

БИОГРАД, 19 дец. — Влада иште од скупштине да јој се одобри зајам од десет милијона динара на потребе војске.

БЕРЛИН, 19 дец. Митрополити ираклијски, деркоски и халкедонски били су у Султана, да га моле да одобри неке захтјеве селенске патријаршије, да би се о вел. празницима могле цркве отворити. Вел. посланик руски препоручио је Султану ту молбу.

АТИНА, 19 дец. — Влада је удесила да се не допусти ускоцима Крићанима, да се оружани врате на Криту.

ПЕТРОГРАД, 20 дец. — Персијани се враћа у Биоград.

БИОГРАД, 20 дец. Министар унутрашњих дјела јавио је скупштини, да је жалба Србије ради убиства српскога вице консула у Приштини повољно ријешена. — Скупштина се разишла од 16 јануара 1891.

АТИНА, 20 дец. — Скупштина је примила приједлог за адресу.

ОДЕСА, 20 дец. — Пловидба је престала због велике студени.

БЕРЛИН, 22 дец. — Цар је примио дипломате. Делонеј, као најстарији, честитао му је у име свијех.

АТИНА, 21 дец. — Предложени буџет за 1891 показује дефицит од 2,282.000 драхама; но ту је и трошак за три нове оклопнице.

БУДАПЕШТА, 21 дец. — Сапарија, одговарајући на честитање, изјавио је наду, да ће се са Њемачком уговорити повољан уговор, и да је Угарска вољна одржавати трговачке и пријатељске односе са Србијом и Румунијом.

ПАРИЗ, 21 дец. — Предсједник Републике Карно примио је дипломате.

Одговарајући папину Нунцију на честитку и жеље за дорбо и напредак Француске, рече: Француска има захвалити речене симпатије чистоти и умјерености своје иностране политике. Идеје мира и правде, којих се Република придржава, умножиће те драгоцјене симпатије.

БЕРЛИН, 22 децембра. — Службено се јавља: Јучер се дигла њемачка застава на њемачком приморју источне Африке. —

Начелници покрајина моћиће од сад, у недостатку радника, припустити раднике из Русије и Галиције.

АТИНА, 22 дец. — Јучер је Рали у скупштини напао на владину политику. Делијанис га одбијаше, жестока распра, још није дошло до одлуке.

ПАРИЗ, 22 дец. — Le Temps дознаје из Цариграда: Падлевски (убица Селиверстова) утекао је из Одесе у Цариград. На захтјев Русије, искала је турска полиција од капетана инглеског пароброда, на коме се Падлевски укрцао, да га изда. Капетан је то искање одбио.

ПОЗИВ.

На темељу §. 9 устава Читаонице Цетињске позивају се поштовани становници нашега мјеста и околине на упис у чланство те Читаонице.

Члан може бити свако честито лице, мушко или женско, које станује на Цетињу и околини, и има самосталан положај.

Чланова има *редовних* и *в предних*. Редовни плаћају годишње у име чланарине 10 фиорина а. вр., ванредни 5 фиор. Рокови су плаћању полугодишњи. Ко се први пут упише у чланство, плаћа сувише 2 фор. уписнине, један пут за свагда.

Ко се жели уписати за члана Читаонице, ваља да се пријави њеном предсједнику или ма којем одборнику па ће одбор у својој сједници ријешити о пријему.

Цетиње, 20. Децембра 1890

Управа Цетињске Читаонице.

ОБЈАВА.

По одобрењу надлежне власти у болницу Данила I не ће се примати болесници на стално лијечење од 20. децембра 1890 до 20 јануара 1891 г. због дезифекције и нужних оправака. Но обично прегледање болесника и давање љекарског савјета прије и послије подне продужиће се и за то вријеу пријемној сали болнице.

Управа болнице.

ОБЗНАНА.

Г. Г. Свештеници који желе бесплатно добити изврсног сјемена свилени буба, за распростирање овога корисног производа, у Црној Гори кога из чистога родољубља бесплатно послао г. Протојереј Лазар Ерцеговић из Котора; могу се обратити у Митрополијској Канцеларији на Цетињу, да добију онолико сјемена да би се могло користити народу.

Цетиње, 21. Декембра 1890.

Секретар Митрополије

Ф. Радичевић.

Поруке уредништва и администрације.

Г. М. П. Пејовић, Њу-Јорк. — Примили смо 5 фр. а. вр у име полугодишње претплате. — Сретна ви нова година!

КЊИГЕ, НОВА ИЗДАЊА.

Жена како треба да мисли, живи и љуби — за ђевојке, жене и удовице 30 нов.

Које кукавица, Нож и мач са сл. 39 нов.

20. година из живота једног Кесароша 60 нов.

Срећа у браку (вјенчању) написао гроф. Лав Толстој превод с рускога са сликом Толстоја 70 нов.

Суза, приповијетка Х. Консијан са сликом 60 нов.

Руске народне пјесме са општине од пажљивих слушалаца славјанковых концерата, удешене за гласовир са сликама славјансковых I. дио 70 нов.

Руске народне пјесме од савјансковых концерата II. дио 70 нов.

Цетиње, 22 децембра 1890.

КЊИЖАРА

МАРКА Л. ИВАНИШЕВИЋА.

ОГЛАСИ.

Лијечe се поуздано, нашом чувеном разумном методом, болести сваке врсте особито **падавица, слабост живаца, узетост, слабости желуца, глухоте, главобоље.**

Молимо да нам се у пуном повјерењу пошљу потанки описи болести и да се дода поштанске марке за одговор.

„Office Sanitas“ Paris

57, Boulavard de Strasbourg, 57.

ЧАСОВНИК БУДИЛНИК,

ноћу освијетљен.

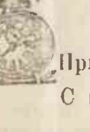

Прве врсте 2 фиорина 95 новчића.

С календаром 3 фиор. 75 новчића.

Готово 20 сантим. висок.

El. Mayr, Wien I., Bauernmarkt 12.

Мимо сваку другу новину!

ОПШТА КУХИЊСКА НАПРАВА.

Коју је признала париска свјетска и бечка пољопривредна изложба, да је најпрактичнија, најкориснија и најпотребнија за сваку кућу, продата је у обје изложбе, у више милијона комада.

Тој направи задивио се сваки живи ко га је гођ видио, и домаћице и дјеца, и сељаци и властела и т. д. и тако је чудо учинио, да су стигле силне наруџбине, одма по првијем огласима о тоі чудноватој справи.

„Невјероватно па ипак истинито“

Та справа надмаша све досадашње проналаске и може се употребити за ове потребе:

За 1 минут може се том справом ожулити, огрепсти или исјећи, по вољи, крупније или ситније, 1 кило кртоле, репе, ротквe, хрена, лука, краставаца, свакога воћа и т. д.

За 2 минута може се зготовити масла, скорупа или повлаке, за по минута пјене од млијека, шодо-а и т. д.

Даље служи и као микроскоп; увеличава сваку ствар 400 пута, те је много корисна за испитивање јела и пића.

Таква направа од трајне ковине и са неоштећеним перима стоји само

3 франка

докле још има спреме.

Шаље само за готово или на ривалсу једини

пошиљачки завод

S. Altman

Wien, I., Dominikanerbastei, 23.

(11—15)

500

пута увеличана види се свака ствар кроза скоро пронађени

Чудотворни Микроскоп за шпаг

који је зато препотребан за сваког трговца, учитеља, ученика, па потреба ни користан још и за сваку кућу ради испитивања јела и пића. Уза њ се добива и лупа која је много корисна кратковидима при читању.

Шаље се само за готово или за поштанске марке, цијена

2 франка 50 сантима,

без трошка за сав Исток.

D. Klekner,

(11—20) Wien, I. Postgasse 20.

ЧУЈ, ЧУЈ, ЧУЈ!

Обрадујте одмах своју домаћицу јутрос пронађеном кухинском справом, од које је више милијона комада продато на париск ј свјетској и бечкој пољопривредној изложби.

Још никад невиђена

та справа служи за ове потребе: За 1 минут можете од млијека или скорупа начинити масло, а за по минута млијечну пјену, пјену или пунч од јаја и т. д.

За 1 минут можете ожулити, огрепсти или исјећи 1 кило кртоле, лука, краставаца, ротквe, репе и т. д., крупно или ситно, по вољи.

Даље служи та справа као микроскоп; при испитивању јела и пића види се кроза њ свака стварчица 400 пута виша.

Таквој справи састављеној из неоштетиве ковине и пера цијена је премалена са

3 франка 50 сантима.

Та препотребна справа, ради своје нечувене цјенoће, уведена је већ у све фамилије бечке и париске и може се добити само у моје старославне фирме, за готово или на ривалсу у све крајеве свијета.

D. Klekner,

Wien, I., Postgasse 20.

(11—20)

ЈЕФТИНЕ, ЛИЈЕПЕ И ЕЛЕГАНТНЕ

КОЧИЈЕ

од 170 фор. а. в. и више. — **Лака кола** (Sandläufer), **Фаетони** (Милорд), **Батарди** и затворене **кочије** као и **мртвачка кола.** Увијек у највећем избору готових на складишту,

Цијеници бадава и франко.

ЈОСИП БОГДАН,

творничар кочија у Будимпешти.

Творница: Pfauengasse Nro. 10—12.

Складиште: Museumring Nro. 10—19 und fauengasse Nro. 7. (10—10)

Уредник и издавалац др. **ЛАЗО КОСТИЋ.**

У књ. црног. државној штампарији.